

Castell de Murcurols o Murcarols

Gisclareny

Ubicació

Comarca:	Berguedà
Lloc/Adreça:	Al lloc de Murcurols, a l'est de la masia, encimbellat damunt del penya-segat de Molnell i delimitat per torrents.
Emplaçament	Pista de Bagà a Gisclareny. Al PK,6 pista forestal a dreta direcció el Puig. 4 Km s'hi arriba.
Alçada:	1178,7

Coordenades:

Latitud:	42.26654
Longitud:	1.78558
UTM Est (X):	399845
UTM Nord (Y):	4680084

Classificació

Número de fitxa	08093 - 62
Àmbit:	Patrimoni immoble
Tipologia	Jaciment arqueològic
Estil / època:	Medieval Romànic
Segle	XII-XIV
Estat de conservació	Dolent
Notes de conservació:	Edifici completament arruïnat del que únicament en són visibles els seus fonaments. Part del turó on hi hauria hagut la torre mestra està cobert de vegetació
Protecció	Legal
Observacions protecció:	BCIN 897 MH „RI-51-0005489, Decret 22/04/1949 BOE 05/06/1949
Número inventari	Sí, IPA. 994
Generalitat i altres inventaris	
Accés	Fàcil
Ús actual:	Sense ús

Titularitat	Privada
Titular:	08092A0040001000000YI
Autoria de la fitxa	Pere Cascante i Torrella
Data de registre de la fitxa:	dt., 05/11/2019 - 01:00

Descripció

Conjunt arqueològic de gran importància situat en un petit turó que domina la vall de Molnell i que està delimitat a l'oest pels torrents de Murcurols, el torrent de prat de Rei a l'est, al nord per les roques de Molnell i al sud per un altre barranc i des del qual es té un ampli domini i control de la vall del Bastereny i dels veïnats d'Oreis, la Muga, pas de Vimboca i afrau dels Cortalets. Va ser la seu principal de la família dels Murcurols. Les principals restes d'aquesta antiga fortalesa es troben a l'est del turó que hi ha darrere la masia de Murcurols voltat de penya-segats i precipicis. Es conserven bàsicament dos recintes; un d'inferior més ampli i de planta oval i un de superior més reduït que coincideix en el punt més elevat del turó i en el que molt possiblement hi hauria hagut una torre de defensa. El recinte inferior està rodejat per una muralla de més de 2 m. d'amplada, perfectament conservada que ressegueix l'orografia del terreny i construïda amb un aparell de carreus de pedra mal treballats i escairats, units amb argamassa de calç i col·locats en filades irregulars. El tram inferior té una alçada de més de 2 metres, mentre que la part superior arriba a confondre's amb la roca mare o natural. Al seu interior s'hi endevinen restes d'algunes divisions o compartiments de difícil identificació. El segon recinte ocupa la part més alta del turó i possiblement hauria rodejat una torre de defensa en el seu punt més alt. L'aparell també és similar a la del recinte inferior tot i que es conserva de manera més fragmentària. Aquestes restes es consideren com a les estructures més antigues i importants del castell, però és possible que amb el temps s'estenguessin fins a l'emplaçament on actualment hi ha la masia de Murcurols tancant-se darrere d'un recinte més ampli que es pot distingir en el paisatge. A la masia encara s'hi endevinen algunes parets que podrien correspondre amb alguna torre angular o capella de l'antic castell (veure fitxa 63). La resta de construccions estan amagades enmig de la vegetació dels voltants.

Observacions:

Aquest castell identificat per la documentació com a Murturols, Murchurols, Murthurols o Murcarols hauria funcionat com a defensa de la vall de Murcurols i del Bastareny. Des de les ruïnes del mateix es pot tenir una àmplia visió del pas de Vimboca, de la torre i església d'Oreis, de l'alou de Molnell amb les cases de la Pelosa i la Muga, del veïnat del Puig, de la Torre de Faia i al fons la vila de Bagà. Les poques estructures que ens han arribat fins als nostres dies responen als cànons de castells termenats de defensa com seria el cas del castell de Mur al Pallars Jussà, el castell de la Guardia de Mur, el castell de Sant Mateu de Bages, el castell de Blancafort a Cercs.

Història

La primera referència del lloc és del 1107 quan es parla d'un mas que depèn de la seu d'Urgell (Palau i Baduell JM ;1991.Urgellia. P-48). segons Serra i Vilaró (SERRA, VILARÓ, J; 1989 Llibre I) al segle XIII hi havia un castell amb la seva església de Santa Maria i algunes cases a dintre del recinte "quasdam domos intus castrum de Murturols que afrontant i domibus Bn. Pelos auunculi tui in domibus S. Serchs" SERRA I VILARÓ,1989. Baronies Llibre. La casa de Bn Pelos podria ser la Pelosa mentre que la de Serchs queda per definir, però tot apunta al mas Puig. Segons E. Martín aquest castell estava enllaçat amb la línia defensiva de les fortificacions de Brocà, Bagà i Faia; tota vegada que controlava els vilatges de Molnell, Oreis i la

Muga. Era un feu encomanat al senyor de Murcurols com a cavaller i vassall del baró de Pinós. La primera referència dels Murcurols es remunta el 1260 quan apareix Saura de Murcurols, mare de GR de Murcurols que es va casar amb Guillem i que van redimir (de remença) una noia del mas Cadí. Guillem es va casar amb Galceran de Pinós, dit el Bord (Martín, 2005) emparentant-se amb la família dels barons de Pinós. La documentació de Bagà (Serra i Vilaró, J, 1989) esmenta sovint els cavallers de Murcurols al llarg dels segles XIII i XIV. Entre les diferents mencions cal destacar la multa que Galceran de Pinós va imposar al cavaller de Murcurols per una ferida a un tal Joan Serles, cavaller fidel del Pinós amb una multa de 14 Morabatins (Serra i Vilaró, ob cit. Baronies Llibre II. P-12). Dels Murcurols cal fer especial menció el fet que Guillem Ramon de Murcurols el 1255 va anar a l'exèrcit del Rei i va escollir com a marmessors seus els seus oncles Pere de Josa i Pere de Santcerni deixant com a dot a la seva esposa Guillem i filla, 2000 sous de moneda barcelonesa, va fer hereu universal a Pere de Josa i entre altres contribucions va fer llegats a Santa Maria de Murcurols, a Sant Iscle de Mulnell, al santuari de Gresolet i també a Santa Maria de Falgars. Posteriorment el 1278 quant Guillem Ramon ja era mort, Ramon de Pinós va comprar als marmessors de GR de Murcurols el seu cavall. El fill de GR de Murcurols i de nom Pere el 1278 ja constava com a mort i la seva vídua Beatriu amb el seu fill casat amb Blanca van arrendar les pastures del Cadí. Aquesta referència ens dona fe de la importància que tenien les pastures i la transhumància de bestiar pels senyors d'aquest castell (Martín, 2005). Segons Serra i Vilaró el 1324 el cavaller Ramon de Murcurols era majordom de Galceran de Pinós i va rebre del claviari de Bagà un seguit de donacions de Lavansa (Serra i Vilaró. Ob cit. P-432). El seu germà; Hualguer era monjo de Sant Miquel de Cuixà. El 1344 Blanca de Murcurols, ja era vídua de GR de Murcurols i la seva filla Sibila es va casar amb Pere de Castellbò posseïnt els feus de Viliella, Guils, Lès i convertint-se en hereva del senyoriu de Murcurols i també de Sull que havia estat heretat pels seus antecessors cavallers de Josa i sant Cerní. Aquest fet va comportar que fes llegats a aquest monestir que pertanyia a Sant Llorenç. En el seu testament datat de 1396 va fer com a hereu universal Pere de Santa Eulàlia, Pere Tòmic i Pere de Murcurols. Segons consta a la documentació es va enterrar a Santa Maria de Bagà (del castell ?). Va donar importants llegats i donacions a Santa Maria de Murcurols, Sant Salvador de Sull (capella del castell de Sull), Santa Magdalena de Faia, Sant Martí del Puig, Sant Joan de l'Avellanet, santa Fe de Quer i Sant Iscle de Molnell. El 10 de juny de l'any següent ja era morta i va fer hereu Arnau Sallent que era el successor de les cases de Murcurols i de Sull. Arnau Sallent era un cavaller de Manresa i senyor del castell de Callús el qual va ser procurador general de les baronies de Pinós. Havia estat constituït procurador de les baronies el 1397 quan va ser investit a la plaça dels "lledoners" de Bagà (Especier?). El mateix Arnau Sallent era mercader de Bagà. A partir d'aquest moment el feu de Murcurols passà a mans d'aquesta família que la va posseir fins la seva extinció. La darrera notícia dels Sallent és de 1474 quan Arnau Sallent havia passat a les possessions a Galceran Sallent de molt petit del que n'havia estat tutor Joan de Puig. A partir de la fi de l'edat mitjana el castell de Murcurols deuria quedar abandonat subsistint tant sols la masia que ja figura en el capbreu de 1728 i també al cadastre de 1776 (AHG. Cadastre 1776). Segons E. Martín la masia de Murcurols estava arrendada a Francesc Camprubí el qual tenia arrendada també Molnell, la Pelosa, i Hospitalet (TM. De Guradiola). Els Camprubí figuren com a batlles de Gisclareny el 1776 (Martín, 2005) i posteriorment en el cens de 1863 el mas de Murcurols estava a mans d'un tal Josep Camprubí, hi residien 15 persones majors de 7 anys pagava 5129 rals de contribució rural, 96 de contribució urbana i un total de 5225 de contribucions. Amb l'emigració del 1900 consta que el mas va sobreviure fins després de la guerra civil on consta que va quedar abandonat. Actualment està pràcticament enderrocada. Segons algunes imatges de principi de Segle (1913) emeses per Lluís Estassen es poden veure l'estat que tenia la masia i castell de Murcurols per la part del davant i també pel darrere amb el camp segat. ESTASEN, LL , 1913. AFCE

Bibliografia

CABALLÈ I CANTALAPIEDRA, F (1996). Les tres-centes cases de Gisclareny. Columna Albí. P.55.
CASCANTE I TORRELLA, P (2012) . Romanic al parc natural del Cadí Moixeró. Inèdit. ESTASSEN , LL

(1913). "masia de Bagà". Fons fotogràfic del Centre excursionista de Catalunya.). GENERALITAT DE CATALUNYA. Inventari de Patrimoni arquitectònic (IPA). Fitxa núm. 994 " castell de Murcurols". MARTIN, E (2005 Una mirada sobre la història de Gsclareny. P.54, 55. SERRA I VILARÓ, J (1989). Les Baronies de Pinós i Mataplana. Investigació als seus arxius. Llibres I, II i III. AHG.Cadastre de 1776. ACA. Llibrets de compliment pasuqal. Amillament de 1863 extret de Martín, E; 2005. Annex 21 i 22.

